

Position paper Natuurmonumenten – Rondetafelgesprek Wet op de defensiegereedheid

“Defensie beschermt wat ons dierbaar is”. Deze eerste zin op de [webpagina](#) van Defensie over de eigen organisatie voelt voor ons vertrouwd. Al meer dan 120 jaar streeft Natuurmonumenten eenzelfde doel na. Wij beschermen de Nederlandse natuur die ons allen dierbaar is, iets waar ook Defensie voor staat. Wij snappen als geen ander dat veranderende externe omstandigheden ervoor kunnen zorgen dat je je werk moet opschalen. Wij hebben dan ook begrip voor de wens van Defensie om de komende jaren meer te gaan oefenen. Maar Defensie zou daarbij om het een of ander beschermen niet het ander moeten beschadigen. Dan schiet men het doel voorbij.

De plannen die Defensie versneld mogelijk wil maken met de Wet op de defensiegereedheid (Wodg) en heeft gepresenteerd in het bijbehorende Besluit defensiegereedheid fysieke leefomgeving en het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD), zijn fors en zeer impactvol voor de toch al kwetsbare Nederlandse natuur. Natuur die last heeft van cumulatieve effecten: verdroging, stikstof, versnippering, en nu ook Defensie.

Het kabinet kiest daardoor om met haar rechterhand iets te doen wat de linkerhand probeert op te lossen. Met elke drukfactor erbij op de Nederlandse natuur, raakt de NB-vergunningverlening voor de economie verder uit zicht. In sommige gebieden vindt een verzeventienvoudiging van oefeningen plaats. Zie dan nog maar eens natuur in de zogenoemde “gunstige staat van instandhouding te brengen”. Onze positie is *help yourself*: koop extra oefengronden aan, waarmee je ruimte voor Defensie creëert en meewerkt aan de doelstellingen van ditzelfde kabinet om meer natuur te creëren en de bestaande in een gunstige staat te brengen. Voor beide opgaves zijn miljarden uitgetrokken, maar dat ontslaat ons niet van de plicht om waar het kan de belastingbetaler van een 1+1=3 te voorzien, wat hier heel goed kan.

Defensie die wil beschermen wat ons dierbaar is, zal schade aan wat ons dierbaar is, net als ieder ander zo veel mogelijk zien te voorkomen. Waar dat niet lukt dient zij te zorgen voor stevige mitigatie, dan wel compensatie.

Daarvoor zou Defensie op zijn minst het volgende moeten doen:

- Nieuwe en grootschalige gronden aankopen om te oefenen. Dit is het beste wat Defensie kan doen. Zo creëert zij direct meer ruimte voor zichzelf en werkt zij mee aan doelstellingen van het hele kabinet, om natuur te ontlasten, meer natuur te creëren en natuurgebieden te verbinden.
- Het gedegen vooraf (laten) onderzoeken van de effecten op de natuur van haar plannen en het onderbouwen van de noodzaak om die plannen op die locaties uit te voeren (incl. onderzochte alternatieven) en, indien schade onvermijdelijk is, het vaststellen van een zeer grondig mitigatie- en compensatieprogramma om die schade te beperken dan wel te compenseren.
- Het grondig monitoren van de effecten van de extra oefeningen op de natuur en daar waar de effecten groter zijn dan eerder verwacht oefeningen verminderen, alternatieve locaties zoeken of extra mitigatie- of compensatiemaatregelen treffen.

Versterk de natuur, realiseer nieuwe oefengebieden buiten beschermde natuur

De komende jaren zal Nederland naast de ruim 30.000 hectare NNN die nog moet worden afgemaakt nog [100.000-150.000 hectare nieuwe natuur](#) moeten realiseren om de Nederlandse natuur robuust te herstellen. De extra oefeningen die via de Wodg mogelijk moeten worden gemaakt zullen de komende vijf jaar vooral op bestaande militaire terreinen terechtkomen, waarvan er veel zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. Ook in het NPRD landt meer dan de helft van het nieuwe ruimtebeslag in bestaande natuur, terwijl de natuur in totaal maar zo'n 20% van het Nederlandse landoppervlak bedraagt. Bij de grootste grondgebruikers, de landbouw (54%), zullen er mogelijk bedrijven zijn die willen stoppen of verplaatsen, maak hier slim gebruik van en kom in actie. Hier worden nu al enige tijd enorme kansen gemist om opgaven op het gebied van natuurherstel en de benodigde natuurarealuitbreiding te koppelen aan de wensen voor meer oefenruimte van Defensie.

Zeker gezien de forse bedragen die de komende jaren aan Defensie gerelateerde activiteiten moeten worden uitgegeven in het kader van de nieuwe NAVO-norm zou het verstandig zijn om die miljarden euro's een dubbel doel te laten dienen. De 5% van het bbp die naar Defensie moet gaan kan ook worden ingezet voor de aankoop en inrichting van nieuwe oefenterreinen buiten bestaande natuur en kan daarmee ons land verder uit de stikstofcrisis en richting natuurherstel helpen.

Onderzoek, onderbouw, mitigeer, compenseer

Om te zorgen dat Defensie ook de Nederlandse natuur kan beschermen is het nodig om te weten wat de effecten van de plannen van Defensie op de natuur zijn. In het kader van het NPRD is dit onderzoek over het algemeen zeer grondig uitgevoerd. De kanttekeningen die wij daar nog bij hadden hebben wij gedeeld in onze [zienswijze](#) op dat programma. Maar rondom de recent in consultatie gebrachte, bij de Wodg behorende AMvB '[Besluit defensiegereedheid fysieke leefomgeving](#)' is diezelfde zorgvuldigheid volledig overboord gegooid. Terwijl een fors gedeelte van de daarin beschreven extra defensieoefeningen in of nabij Natura 2000-gebieden zal plaatsvinden, is het hoofdstuk waarin de passende beoordeling en de milieueffectrapportage moesten worden behandeld nog leeg. Ook het hoofdstuk over hoe deze plannen zich verhouden tot het hoger recht was gevuld met de afkorting PM "pro memorie" oftewel: ontbreekt nog.

Dit getuigt niet van de zorgvuldigheid die wij van Defensie verwachten en die zij als ambiërend natuurposatief ministerie zou moeten hanteren. Het is dan ook van belang dat nog voor de Wodg wordt vastgesteld deze onderzoeken en onderbouwingen wel boven tafel komen en het geheel opnieuw in consultatie wordt gebracht. Daarbij hoort ook dat Defensie, als er geen geschikte alternatieven of mitigerende maatregelen mogelijk zijn voor activiteiten die schade aan beschermde natuur veroorzaken, vooraf een ruimhartig compensatieprogramma moet opstellen én uitvoeren. Zo kan de organisatie een netto positieve impact hebben op de natuur en bijdragen aan het behalen van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurherstelverordening.

Monitor de effecten en durf kritisch te evalueren

Ervaring leert dat wanneer er projecten worden uitgevoerd die natuurcompensatie vereisen, het verstandig is om zowel de nadelige effecten van het project, als de positieve effecten van de compensatie goed te monitoren. De aanleg van de Tweede Maasvlakte laat zien waartoe onvoldoende effectieve natuurcompensatie en langdurige onzekerheid over de effecten daarvan kunnen leiden: 18 jaar na vergunningverlening lopen hierover nog steeds juridische procedures, waarin men vastzit. Dat wil je als Defensie niet; kostbare tijd en middelen van alle betrokkenen gaan daarna verloren.

Om een soortgelijke situatie te voorkomen is het goed dat Defensie zelf het voortouw neemt in het grondig monitoren van de effecten van de voorgenomen extra activiteiten op de natuur én van de positieve effecten op de natuur van de genomen mitigatie- dan wel compensatiemaatregelen. Als na enkele jaren blijkt dat deze niet in verhouding staan tot elkaar, moet Defensie extra maatregelen nemen in de vorm van het verminderen van activiteiten, het verplaatsen van activiteiten of het treffen van extra compensatiemaatregelen.

Contact

Natuurmonumenten

Nelleke Hijmans

n.hijmans@natuurmonumenten.nl

033-479 70 00